

**PREZES URZĘDU
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W ŁODZI**

90-051 Łódź, Al. Piłsudskiego 8
Tel. (0-42) 636-36-89, Tel/Fax (0-42) 636-07-12, Tel. Centrala (0-42) 636-72-11, wew. 259
E-mail: lodz@uokik.gov.pl

Łódź, dnia 15 listopada 2002r.

RŁO 59-18/02/AK/PM/

DECYZJA Nr RŁO 24/2002

Na podstawie art. 9 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2000 r. nr 122, poz. 1319, ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu przeciwko Izbie Architektów w Warszawie, ul. Foksal 2, 00-366 Warszawa, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, **uznaje się za praktykę ograniczającą konkurencję zawarcie porozumienia** polegającego na:

1/ przyjęciu w Statucie Izby Architektów, wprowadzonym w drodze uchwały Nr 2 I Krajowego Zjazdu Izby Architektów z dnia 19 stycznia 2002 r. postanowienia § 5 pkt 8, że Izba Architektów opracowuje cennik wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne, dba o jego przestrzeganie i zobowiązuje członków Izby do jego stosowania w rozumieniu § 1 ust. 3 pkt 5 Statutu Izby Architektów, jako materiału służącego do kalkulacji minimalnych cen prac wykonywanych przez członków Izby w związku z pełnieniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie,

2/ zaleceniu w drodze uchwały nr 16 I Krajowego Zjazdu Izby Architektów z dnia 19 stycznia 2002 r. w sprawie cenników cen minimalnych stosowanie przez członków Izby tymczasowego cennika cen minimalnych w treści opracowanej przez komisję Zjazdu ds. cennika.

i nakazuje się zaniechanie tej praktyki.

Uzasadnienie

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Łodzi - zwany dalej Urzędem, na podstawie postanowienia z dnia 15 kwietnia 2002 r. przeprowadził postępowanie wyjaśniające w celu zbadania przestrzegania przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2000 r. nr 122, poz. 1319 ze zm.) – zwana dalej ustawą o okik, na lokalnym rynku usług architektonicznych. W trakcie kontroli działalności Stowarzyszenia Architektów Polskich Oddział w Łodzi ustalono, że w dniu 19 stycznia 2002 r. I Krajowy Zjazd Architektów podjął uchwałę nr 2 o przyjęciu

Statutu Izby Architektów (zwanego dalej Statutem). Badanie Statutu wykazało, że statutowym zadaniem Izby Architektów jest opracowanie cennika wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne, do przestrzegania którego zobowiązani byli wszyscy członkowie Izby Architektów w kraju. Stanowiły o tym § 5 pkt 8 i § 1 ust. 3 pkt 5 Statutu Izby, w brzmieniu:

„ § 5 Izba , ... realizuje zadania wymienione w ustawie, a także:

pkt 8) opracowuje cennik wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne, dba o jego przestrzeganie i zobowiązuje do jego stosowania.” (k 78).

„§ 1 ust. 3 Ilekroć w statucie jest mowa:

pkt 5) o cenniku wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne, należy przez to rozumieć materiały służące do kalkulacji minimalnych cen prac wykonywanych przez członków Izby w związku z pełnieniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie. “ (k 77).

Zgodnie z ustawą z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 42 i z 2002 r. Nr 23, poz. 221) - zwaną dalej ustawą o samorządach zawodowych, przynależność do Izby Architektów była obowiązkowa i była warunkiem wykonywania zawodu architekta. Postanowienia Statutu miały zasięg krajowy. Urząd ustalił, że Statut Izby Architektów nie został zaskarżony przez Ministra Infrastruktury w drodze nadzoru i wszedł w życie z dniem uchwalenia (k 70).

W dniu 22 sierpnia 2002 r. Urząd postanowił o wszczęciu postępowania antymonopolowego z urzędu przeciwko Izbie Architektów w Warszawie (k 2) w sprawie zawarcia porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku usług projektowych, architektonicznych i inwestycyjnych, polegającego na ustalaniu bezpośrednio cen wynagrodzeń minimalnych za usługi wykonywane przez członków Izby Architektów, co stanowić mogło naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o okik. Zawiadamiając o wszczęciu postępowania Urząd wezwał Izbę Architektów do złożenia wyjaśnień w tej sprawie, w szczególności w odniesieniu do celu ustalenia ogólnokrajowego cennika wynagrodzeń minimalnych za usługi wykonywane przez członków Izby oraz stanu zaawansowania prac nad cennikiem. Jednocześnie Urząd wezwał Izbę Architektów do przedłożenia dokumentów z obrad I Krajowego Zjazdu Izby Architektów w tej sprawie, w tym kopii wystąpień delegatów i protokołów z obrad i prac komisji opracowującej Statut, a także przedzjazdowych uwag i wniosków architektów i organizacji zrzeszających architektów.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania Izba Architektów nie zgodziła się z zarzutem Urzędu i poinformowała (k 72-75), że uchwały I Krajowego Zjazdu Izby Architektów, w tym uchwała nr 2 dotycząca przyjęcia Statutu, a także uchwała nr 16 dotycząca opracowania tymczasowego cennika cen minimalnych, ani w sensie formalnym ani realnie nie miały charakteru porozumienia, a ponadto, że cennik nie został uchwalony. Odwołanie się przez I Krajowy Zjazd Izby Architektów w uchwale nr 16 do zasad wyceny prac projektowych SARP zostało sformułowane zaledwie jako postulat - użyto słów “wnosi się o stosowanie” - nie zaś jako wiążące zobowiązanie członków Izby Architektów do ich stosowania. Izba Architektów wskazała, że w razie zaistnienia przypadków „nadinterpretacji” uchwał przez oddziały terenowe, działania takie będą korygowane w trybie nadzoru przez Krajową Radę Izby Architektów. Izba Architektów wyjaśniając cel podjęcia wspomnianych uchwał stwierdziła, że zadaniem cennika miało być ujawnianie i eliminowanie dumpingu cenowego w ofertach prac projektowych, usług architektonicznych i inwestycyjnych.

Zdaniem Izby Architektów jest potrzeba istnienia w kraju aktualnego dokumentu służącego do ustalania wartości przedmiotu zamówienia w przypadku prac projektowych wykonywanych przez architektów. W takim dokumencie wzorowanym na rozwiązaniach istniejących w wielu krajach europejskich, powinny być ustalone urzędowo zasady wyceny prac będących twórczymi pracami projektowymi i dokument taki powinien zawierać co najmniej szczegółowe określenie zakresu tych prac i ich minimalną wartość. Praktycznie nie ma innego sposobu określenia niezbędnego, wymaganego zakresu prac projektowych składających się na wartość zamówienia, stanowiącego twórczą pracę projektową. Izba Architektów wskazała, że uprawnienia do opracowywania zasad wyceny służących ustalaniu cen minimalnych za usługi, o których mowa wyżej, wynikają bezpośrednio z zapisów art. 8 pkt 1 ustawy o samorządach zawodowych, a nawet więcej z art. 17 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (k 133). Aby doprowadzić rynek do zadawalającego stanu, konieczny jest cały szereg działań i uregulowań, do których należy zaliczyć szczegółowe określenie zakresu prac składających się na misję architekta, uszczegółowienie i zgromadzenie rozproszonych w różnych dokumentach zasad organizacyjnych i prawnych realizacji usług architektonicznych, a także określenie zasad kalkulacji cen minimalnych dotyczących przynajmniej zamówień realizowanych z „grosza publicznego” (k 134). Izba Architektów oświadczyła, że w roku 2001 nie osiągnęła żadnych przychodów, bowiem wówczas nie istniała (k 73).

W piśmie z dnia 9 września 2002 r. Izba Architektów poinformowała Urząd, że Krajowa Rada Izby Architektów przygotowała na Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Izby Architektów projekt zmiany Statutu, polegający na rezygnacji z zapisu § 1 ust. 3 pkt 5 i § 5 pkt 8 i wniosła o umorzenie postępowania w sprawie (k 75).

Urząd ustalił:

Samorząd zawodowy architektów działa na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. z 2001r. Nr 5, poz. 42 i z 2002r. Nr 23, poz. 221). Ustawa w art. 1 określa organizację i zadania samorządu zawodowego, a także prawa i obowiązki jego członków. Samorząd zawodowy architektów tworzą członkowie zrzeszeni w Izbie Architektów (art. 3 ustawy). Przynależność do samorządu zawodowego jest obligatoryjna. Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o samorządach zawodowych prawo wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie oraz samodzielnego projektowania przestrzeni w skali regionalnej lub lokalnej lub kierowania zespołem prowadzącym takie projektowanie przysługuje wyłącznie osobom wpisanym na listę członków Izby Architektów.

Izba Architektów ma osobowość prawną na podstawie art. 7 ust. 1 cytowanej ustawy. Działalność Izby Architektów określa statut (art. 7 ust. 2 ustawy), który uchwała Krajowy Zjazd Izby stosownie do uprawnień wynikających z zapisów art. 31 pkt 5 ustawy o samorządach zawodowych. Samorząd zawodowy architektów jest niezależny w wykonywaniu swoich zadań i podlega tylko przepisom prawa. Zadania Izby Architektów zostały określone w art. 8 ustawy. Jednym z zadań określonych w pkt 1 tego artykułu, jest sprawowanie nadzoru nad należytym i sumiennym wykonywaniem zawodu przez architektów. Na podstawie tego zapisu, co wynika z wyjaśnień złożonych w postępowaniu, Izba Architektów w Statucie Izby Architektów przyjętym w dniu 19 stycznia 2002 r. uchwałą nr 2 I Krajowego Zjazdu Izby Architektów ustaliła, że zadaniem Izby Architektów jest opracowanie cennika wynagrodzeń minimalnych za usługi świadczone przez architektów,

dbanie o jego przestrzeganie przez członków i zobowiązanie architektów do kalkulowania cen minimalnych według zasad określonych w §1 ust. 3 pkt 5 tegoż Statutu. Izba Architektów miała ustawowe możliwości kontroli i karania członków Izby za nieprzestrzeganie obowiązku stosowania jednolitego cennika za usługi. Architekt - członek samorządu zawodowego architektów, zgodnie z art. 41 pkt 3 ustawy o samorządach zawodowych jest obowiązany stosować się do uchwał organów Izby Architektów, pod groźbą odpowiedzialności dyscyplinarnej. Kary za zawinione naruszenie tego obowiązku orzekają sądy dyscyplinarne Izby Architektów. Zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy o samorządach zawodowych może to oznaczać nagane, upomnienie, a także zawieszenie na okres 2 lat w prawach członka Izby i skreślenie z listy członków, co oznacza w praktyce zakaz wykonywania zawodu architekta.

Krajowy Zjazd Izby Architektów jest statutowym organem Izby. Izba Architektów zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o samorządach zawodowych, obejmuje okręgowe izby architektów i Krajową Izbę Architektów. Krajowa Izba Architektów jest najwyższą jednostką organizacyjną, która zgodnie z art. 33 pkt 10 i art. 33 pkt 15 ustawy o samorządach zawodowych sprawuje nadzór nad działalnością okręgowych izb architektów. Krajowy Zjazd Izby Architektów jest organem Krajowej Izby na podstawie art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządach zawodowych, w wykonaniu postanowień Statutu. Krajowy Zjazd Izby powierzył władzom Izby w uchwale nr 16 z dnia 19 stycznia 2002 r. w sprawie cenników cen minimalnych (k 137) obowiązek opracowania cennika wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne w terminie do dnia 30 czerwca 2002 r., a także ustalił, że cennik ten powinien obejmować pełny zakres usług świadczonych przez architektów. Do tego czasu Krajowy Zjazd Izby wniósł o stosowanie przez członków Izby tymczasowego cennika cen minimalnych w treści opracowanej przez komisję Zjazdu do spraw cennika. W uchwale postanowiono przyjąć za podstawę stosowania tymczasowego cennika „Zasady wyceny prac projektowych SARP” (skrót od Stowarzyszenie Architektów Polskich) z komentarzem Izby Gospodarczej Projektowania Architektonicznego. Ustalono też, że członkowie Izby powinni ustalać ceny za usługi przestrzegając następujących zasad:

1. Za cenę minimalną należy przyjąć dolną granicę wskaźników procentowych w poszczególnych grupach tematycznych z uwzględnieniem podziału dotyczącego architekta jako minimalnego honorarium za jego pracę.
2. Jako podstawę do ustalenia ceny minimalnej za architektoniczną pracę należy uwzględnić wskaźniki ogłaszane co kwartał przez GUS dotyczące kosztów inwestycji z uwzględnieniem różnic minimalnych.
3. Konieczność objęcia cennikiem cen minimalnych także prac wykonywanych przez architekta, a nie ujętych w Zasadach wyceny prac projektowych SARP” (k 137).

Opracowanie cennika wynagrodzeń cen minimalnych za usługi było zgodne z oczekiwaniami środowiska zawodowego architektów. Z zebranych materiałów wynikało, że z propozycją opracowania cennika wystąpiło do delegatów na I Krajowy Zjazd Izby Architektów wyborcze Okręgowe Zebranie Okręgu Mazowieckiego, które zalecało opracowanie cennika na podstawie Zasad Wyceny Prac Projektowych SARP, z uwzględnieniem zasad wynikających z prawa autorskiego i praw pokrewnych i przyjęcie w cenniku za podstawę wyceny prac uśredniony, regionalny koszt inwestycji w podziale na rodzaj inwestycji i lokalizację inwestycji, w formie tabelarycznej, corocznie aktualizowanej (k 99). Z podobną propozycją wystąpiło wyborcze Okręgowe Zebranie Okręgu Opolskiego, którego Komisja Uchwał i Wniosków w wytycznych dla delegatów na Zjazd stwierdziła, że w Izbie Architektów powinien obowiązywać obligatoryjny cennik usług z ustalonymi wartościami minimalnymi, natomiast wynagrodzenie powinno być powiązane z kosztami

inwestycji (k 365). Na potrzebę uchwalenia przez Zjazd cennika wskazywał delegat Okręgu Podlaskiego Pan Waldemar Jasiewicz , który stwierdził w swoim wystąpieniu na Zjeździe „jeżeli dzisiaj nie przyjmiemy do obowiązkowego stosowania z dniem wejścia w życie Ustawy o Izbach cennika tymczasowego, to cała wieloletnia praca wszystkich kolegów architektów walczących o powstanie Izby pójdzie na marne. Podstawowym zadaniem Izby jest ochrona zawodu architekta, a będzie to możliwe głównie poprzez zagwarantowanie godnego wynagrodzenia za prace projektowe, czyli wprowadzenie cennika” (k 100). Po zakończeniu Zjazdu na łamach dziennika Rzeczypospolita z dnia 11 lutego 2002 r. pojawiła się wypowiedź członka Krajowej Rady Izby Architektów, który stwierdził: “ Nie obawiamy się, że będziemy ingerować w ceny usług projektowych, wręcz tego chcemy” (k 138).

Po Zjeździe, w celu zapewnienia jednolitego stosowania przez architektów przy ustalaniu cen za usługi “Zasad Wyceny Prac Projektowych SARP” (zwanym dalej Zasadami Wyceny) Krajowa Rada Izby Architektów wystosowała w lutym 2002 r. do okręgowym izb architektów wyjaśnienia w tej sprawie (k 271,286-287,301,386 odwrót). W piśmie tym Krajowa Rada Izby Architektów zdefiniowała pojęcie powierzchni użytkowej obiektu, określiła co należy przyjąć za podstawę wyceny, wskaźnik wartości 1 m² i minimalny procent wskaźnika procentowego do danej kategorii wyceny. W uzasadnieniu Krajowa Rada Izby Architektów podkreśliła, że skutkiem stosowania dowolnej interpretacji Zasad Wyceny w powyższych kwestiach mogłaby być aż trzykrotna różnica w wycenach tego samego projektu i zaleciła okręgowym izbom architektów jak najszybsze przekazanie tych ustaleń członkom stowarzyszenia. W piśmie przypomniano też, że niestosowanie się do tych zaleceń będzie podstawą do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Dalej Krajowa Rada Izby Architektów poinformowała okręgowe izby architektów, że do czasu opublikowania danych umożliwiających jednolite wykonywanie wycen przez członków Izby, dopuszcza się stosowanie przez okręgowe izby architektów wskaźników uchwalonych przez te jednostki organizacyjne. Podając podstawę prawną do wystosowania ww. pisma Krajowa Rada Izby Architektów powołała między innymi § 5 pkt 8 Statutu Izby Architektów.

Urząd zebrał informacje o działaniach okręgowych izb architektów podjętych po Zjeździe (k 139-153), w tym przeprowadził kontrolę w Łódzkiej Okręgowej Izbie Architektów (k 154-235). Ustalono, że okręgowe izby architektów podjęły stosowne uchwały w sprawie stosowania przez członków jednolitych tymczasowych zasad ustalania cen za usługi. I tak:

1. I Okręgowy Zjazd Izby Architektów Okręgu Podlaskiego uchwalił wskaźniki przeliczeniowe wartości 1 m² służące do ustalenia cen minimalnych (...) (uchwała nr 3 z dnia 21 lutego 2002 r.) (k 251). Jednocześnie w uchwale nr 5 z dnia 21 lutego 2002 r. w sprawie opracowania cennika zwrócono uwagę , że “ze względu na niebezpieczeństwo interwencji urzędu antymonopolowego (por. izby notarialna i aptekarska) należy wyprzedzająco przygotować argumentację prawną utwierdzającą nasze korporacyjne prawo do narzucenia rynkowi naszych cenników” (k 254).
2. I Zjazd Izby Architektów Okręgu Lubelskiego podjął uchwałę nr 6 w dniu 23 stycznia 2002 r. o ustaleniu cennika cen minimalnych bez uwzględnienia różnic regionalnych, który powinien obejmować również wykonywanie usług projektowych w zakresie urbanistyki niezależnie od Izby Urbanistów i że sankcją za naruszenie zasad wyceny prac projektowych winno być zawieszenie w prawach członkostwa w izbie (k 373).
3. Lubuska Okręgowa Rada Izby Architektów podjęła uchwałę nr LU 03/03/02 w dniu 14 marca 2002 r. w sprawie przyjęcia do stosowania wskaźników cenowych do ustalania

wysokości honorarium za prace projektowe na terenie działania Lubuskiej Okręgowej Izby Architektów, które zostały ujęte w załączniku do Uchwały pt. "Zasady określania minimalnych stawek honorarium za prace projektowe Izby Architektów". Wskaźniki te miały obowiązywać do dnia opublikowania przez Krajową Radę Izby Architektów ujednoliconego sposobu wykonywania wycen przez członków Izby Architektów na terenie kraju (k 289).

4. Dolnośląska Okręgowa Rada Izby Architektów w dniu 14 marca 2002 r. określiła dla swoich członków wskaźniki przeliczeniowe wartości 1 m² inwestycji, obowiązujące od 14 marca 2002 r. do 31 października 2002 r. (k 489).
5. Zachodniopomorska Okręgowa Izba Architektów w dniu 24 marca 2002 r. uchwaliła "Wskaźniki jednostkowe do obliczania cen minimalnych projektów" (k 443) i w piśmie z dnia 10 maja 2002r. poinformowała swoich członków, że architekt nie przestrzegający uchwalonych wskaźników będzie odpowiadał przez Sądem Dyscyplinarnym Izby (k 442).
6. Mazowiecka Okręgowa Rada Izby Architektów podjęła uchwałę nr 10/V/02 w dniu 26 marca 2002 r. w sprawie wskaźników przeliczeniowych wartości 1 m² powierzchni użytkowej obiektu. Wskaźniki te miały być stosowane do dnia opublikowania przez Krajową Radę Izby Architektów danych umożliwiających jednolite wykonywanie wycen przez członków Izby Architektów na terenie kraju (k 450).
7. Warmińsko - Mazurska Okręgowa Rada Izby Architektów w dniu 10 kwietnia 2002 r. Uchwałą Nr 7 postanowiła przyjąć opracowany przez Lubuską Okręgową Izbę Architektów "Zbiór wybranych jednostkowych wskaźników cenowych zestawionych na przykładzie jednostkowych kosztów realizowanych inwestycji z IV kwartału 2002 r. z podziałem na kategorie zadań projektowych" do stosowania jako materiału do określenia wskaźników przeliczeniowych wartości 1 m² powierzchni użytkowej, obowiązujący do odwołania na terenie działania tej Okręgowej Izby (k 430).
8. Wielkopolska Okręgowa Rada Izby Architektów podjęła Uchwałę Nr 5 w dniu 10 kwietnia 2002 r. w sprawie wskaźników przeliczeniowych wartości 1 m² powierzchni użytkowej obiektu jako podstawę wyliczenia ceny projektów(k 335,336) i poinformowała, że ww. metoda wyceny jest obligatoryjna. Niestosowanie jej może być podstawą do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (k 340).
9. Pomorska Okręgowa Rada Izby Architektów w dniu 23 kwietnia 2002 r. zatwierdziła projekt uchwały Zjazdu Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów w sprawie określenia wskaźników przeliczeniowych wartości 1 m² powierzchni netto, służących do określenia cen minimalnych za usługi projektowe (k 368). Ponadto Komisja ds. cennika Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów w swoim sprawozdaniu za okres od 20 stycznia 2002 r. do 30 lipca 2002 r. podała, że członkowie Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów zobowiązani są stosować przyjęte przez Okręgową Izbę wskaźniki przy określaniu cen minimalnych za świadczone przez nich usługi (k 370). Wniosowała ona, że należy we wspólnym interesie przypomnieć, iż statutowy obowiązek przestrzegania przez członków Izby uchwał organów Izby dotyczy również obowiązku stosowania cen minimalnych (k 370 odwrót).

Powyższe uchwały były przekazywane przez okręgowe izby architektów do Krajowej Rady Izby Architektów (k 452), która przyjęła je do wiadomości.

Niezależnie od podejmowanych uchwał w sprawie cenników okręgowe rady izb architektów informowały swoich członków o zaleceniach Krajowej Rady Izby Architektów zawartych w piśmie z lutego 2002 r. w sprawie stosowania jednolitych Zasad Wyceny przy ustalaniu cen za usługi, za pośrednictwem swoich biuletynów informacyjnych (k. 271, 386 odwrót, 413) lub bezpośrednich pism kierowanych na adresy członków (k 285-287, 442

i 447, 290-301).

Nowo przyjmowani członkowie okręgowych izb architektów składali oświadczenie o zapoznaniu się i akceptacji postanowień Statutu Izby Architektów. Treść oświadczenia brzmiała: „Oświadczam, że akceptuję Statut i regulaminy Izby Architektów” (k 165 odwrot).

Organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Przedmiotem ochrony na podstawie art. 5 ustawy o okik jest konkurencja. Przeciwdziałanie praktykom ograniczającym konkurencję podejmowane jest w interesie publicznym w celu ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Tylko w warunkach konkurencji przedsiębiorcy i konsumenci mają gwarancję realizacji konstytucyjnej wolności gospodarczej i ochrony swoich praw. Konkurencja oznacza bowiem współzawodnictwo przedsiębiorców w celu uzyskania przewagi na rynku, pozwalającej na osiągnięcie maksymalnych korzyści ekonomicznych ze sprzedaży towarów lub usług, a z drugiej strony pozwala na maksymalne zaspokojenie potrzeb konsumentów przy jak najniższej cenie. Decyduje o tym wolne, nieskrępowane działanie mechanizmów rynkowych popytu i podaży. Działanie w warunkach konkurencji wymaga niezależności w podejmowaniu decyzji. Wszelkie formy grupowych działań przedsiębiorców, które są w stanie ograniczyć wolność działalności gospodarczej uczestników rynku i sztucznie zmienić stosunki rynkowe prowadzą do zakazanego zniekształcanie konkurencji.

Porozumienia związków przedsiębiorców są zakazane na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o okik. Zgodnie z tym przepisem zakazane są porozumienia ograniczające konkurencję, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym, podejmowane między innymi w formie uzgodnienia (art. 4 pkt 4b) lub uchwały lub innego aktu związków przedsiębiorców lub ich organów statutowych (art. 4 pkt 4c).

Zarzut w niniejszej sprawie dotyczył zawarcia zakazanego porozumienia ograniczającego konkurencję przez Izbę Architektów, która zrzeszała członków samorządu zawodowego architektów na podstawie przepisów art. 3 ustawy o samorządach zawodowych architektów. Architekci członkowie Izby Architektów, jako osoby fizyczne wykonujące zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzące działalność w ramach wykonywania takiego zawodu, są przedsiębiorcami w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. b ustawy o okik. Natomiast Izba Architektów jest związkiem przedsiębiorców na podstawie art. 4 pkt 2 ustawy o okik, który stanowi, że związkiem przedsiębiorców są izby, zrzeszenia i inne organizacje zrzeszające przedsiębiorców.

Izba Architektów obejmuje okręgowe izby architektów i Krajową Izbę Architektów i działała za pośrednictwem ich organów statutowych. W dniu 19 stycznia 2002 r. Krajowa Izba Architektów na I Krajowym Zjeździe Izby, podjęła uchwałę nr 2 w sprawie przyjęcia Statutu Izby Architektów, w którym w § 5 pkt 8 ustalono, że Izba opracowuje cennik

wynagrodzeń minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne, dba o jego przestrzeganie i zobowiązuje członków Izby do jego stosowania, w rozumieniu zapisu § 1 ust. 3 pkt 5 Statutu Izby Architektów, jako materiałów służących do kalkulacji minimalnych cen prac wykonywanych przez członków Izby w związku z pełnieniem

samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie. Analiza zadań Izby Architektów na podstawie przepisu art. 8 ustawy o samorządach zawodowych oraz zebrany w postępowaniu materiał dowodowy wskazuje, że postanowienie § 5 pkt 8 Statutu wykracza poza zakres zadań określony w tym przepisie ustawy, a jego realizacja służy nie tyle sprawowaniu nadzoru nad sumiennym wykonywaniem zawodu architekta, co podnosiła Izba Architektów, ile koordynacji działań w zakresie ustalania cen za usługi pomiędzy konkurentami na rynku. W wyniku tej czynności prawnej członkowie Izby Architektów dobrowolnie zobowiązali się do działania, w wyniku którego zrezygnowali ze swej swobody działania na rynku w części dotyczącej ustalania cen.

Decyzja Izby Architektów dotyczyła wszystkich członków stowarzyszenia zawodowego architektów. Wprawdzie doszła ona do skutku na mocy uchwały reprezentantów przedsiębiorców - delegatów na Krajowy Zjazd, ale zgodnie ze Statutem Izby Architektów wiąże ona także architektów, którzy nie byli delegatami, jak również wszystkich potencjalnych członków stowarzyszenia którzy będą chcieli wejść na ten rynek i wykonywać zawód architekta w przyszłości. Uchwała nr 2 I Krajowego Zjazdu spełnia kryteria porozumienia, o którym mowa w art. 4 pkt 4c ustawy o okik.

W tym samym dniu Krajowy Zjazd Izby w celu realizacji zapisów § 5 pkt 8 Statutu podjął uchwałę nr 16 w sprawie cenników cen minimalnych, w której zalecił członkom Izby stosowanie tymczasowego cennika cen minimalnych w treści opracowanej przez komisję Zjazdu ds. cennika. Okręgowe izby architektów, jak wykazało postępowanie, zastosowały się do zaleceń i podjęły stosowne uchwały w tej sprawie. Uchwały okręgowych izb architektów nie zostały uchylone w trybie nadzoru, weszły w życie i zgodnie ze Statutem Izby Architektów wiążą członków okręgowych izb zarówno obecnych jak i potencjalnych. Zgodnie z orzecznictwem wspólnotowym „do traktowania uchwał jako porozumienia nie jest konieczne nadanie im wiążącego charakteru dla wszystkich zrzeszonych przedsiębiorców, wystarczające jest bowiem, że zamiarem (celem) związku przedsiębiorców było wywołanie, w drodze aktu wewnętrznego, określonych zachowań przedsiębiorców.” (Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, E. Modzelewska – Wąchal, TWIGER W-wa 2002, str. 45 i por. Zakaz Porozumień Ograniczających Konkurencję część I, T. Skoczny, UA, W-wa 1996, str. 27). Koordynacja zachowań architektów członków okręgowych izb architektów przez Izbę Architektów nie w drodze nałożenia prawnie wiążącego obowiązku wspólnego działania lecz przez świadome wskazanie w uchwale nr 16 I Krajowego Zjazdu sposobu współdziałania, którego celem i skutkiem było ustalanie cen za usługi architektów, spełnia kryteria porozumienia, o którym mowa w art. 4 pkt 4b ustawy o okik.

Art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o okik stanowi, że zakazane są porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym polegające w szczególności na ustalaniu, bezpośrednio lub pośrednio cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów.

Rynkiem właściwym w niniejszej sprawie jest krajowy rynek prac projektowych, usług architektonicznych i inwestycyjnych. Rynek właściwy produktowy określiła Izba Architektów podając w § 5 pkt. 8 Statutu, że cennik wynagrodzeń minimalnych będzie dotyczył prac projektowych, usług architektonicznych i inwestycyjnych. Natomiast rynkiem właściwym geograficznie jest rynek krajowy z uwagi na fakt, że Izba Architektów jest obligatoryjną korporacją zawodową architektów posiadających uprawnienia budowlane

uzyskane na podstawie przepisów prawa polskiego i obowiązujące na terenie kraju.

Celem Izby Architektów sformułowanym w § 5 pkt 8 Statutu i w uchwale nr 16 Krajowego Zjazdu Izby Architektów z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie cenników cen minimalnych, było ograniczenie swobody podejmowania decyzji gospodarczych przez architektów w odniesieniu do ustalania cen minimalnych za oferowane klientom prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne. Cel ten jeszcze przed Zjazdem został określony w uchwałach i wnioskach przedjazdowych podjętych w okręgach wyborczych. Na cel taki wskazują również wyjaśnienia Izby Architektów, która stwierdziła w postępowaniu, że „jest potrzeba istnienia w kraju aktualnego dokumentu służącego do ustalania wartości przedmiotu zamówienia w przypadku prac projektowych wykonywanych przez architektów” i dalej wyjaśniła, że w takim dokumencie wzorowanym na rozwiązaniach istniejących w wielu krajach europejskich, powinny być ustalone urzędowo zasady wyceny prac będących twórczymi pracami projektowymi i dokument taki powinien zawierać co najmniej szczegółowe określenie zakresu tych prac i ich minimalną wartość” (k 74). Izba Architektów podejmując uchwały w sprawie ustalenia cen minimalnych za usługi miała pełną świadomość co do skutków prawnych takiego ograniczenia konkurencji. Świadczy o tym wniosek nr 6 z uchwały nr 5 I Okręgowego Zjazdu Izby Architektów Okręgu Podlaskiego, w którym stwierdza się: „Ze względu na niebezpieczeństwo interwencji urzędu antymonopolowego (por. izby notarialna i aptekarska) należy wyprzedzająco przygotować argumentację prawną utwierdzającą nasze korporacyjne prawo do narzucenia rynkowi naszych cenników” (k 254). Powyższe ustalenia wskazują na świadome działanie Izby Architektów w celu ograniczenia konkurencji w drodze ustalania cen minimalnych za prace projektowe, usługi architektoniczne i inwestycyjne.

Urząd nie przyjął wyjaśnienia Izby Architektów, że zapisy Statutu i postanowienia uchwały nr 16 Zjazdu nie dotyczyły ustalania bezpośrednio cen za usługi świadczone przez architektów. Na to, że miał być to cennik cen minimalnych wskazują nie tylko sformułowania użyte w Statucie jak „cennik wynagrodzeń minimalnych” (k 78) czy „materiały służące do kalkulacji minimalnych cen” (k 77) ale również treść uchwały Nr 16 Krajowego Zjazdu Izby, w której Zjazd nałożył na władze Izby Architektów obowiązek opracowania cennika wynagrodzeń minimalnych (...) (k 137) i postanowił, że do czasu uchwalenia ww. cennika należy stosować cennik tymczasowy cen minimalnych za architektoniczne prace projektowe, który powinien obejmować pełny zakres usług świadczonych przez architektów (k 137). Zapisy statutowe i zebrany materiał dowodowy wskazują, że nie miał to być cennik wzorcowy – przykładowy, lecz obowiązkowy cennik cen minimalnych (...) do stosowania przez architektów pod groźbą kary dyscyplinarnej, w tym do zakazu wykonywania zawodu włącznie, wynikającej z art. 54 ust.1 pkt 3 i 4 w związku z art. 43 ust. 3 i art. 6 ust. 1 ustawy o samorządach zawodowych. Świadczy o tym zapis § 5 pkt 8 zobowiązujący Izbę do dbania o przestrzeganie niniejszego cennika i zobowiązanie członków Izby do jego stosowania. Potwierdza to stanowisko Krajowej Rady Izby Architektów przekazane w piśmie z lutego 2002 r. do przewodniczących okręgowych rad izby architektów, w którym Krajowa Rada Izby

Architektów, prosiła o przekazanie ustaleń dotyczących interpretacji „tymczasowego cennika” członkom Izby Architektów bowiem ich nie stosowanie będzie podstawą do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (k 271, 286-287, 301, 386 odwrót, 413).

Skutkiem zawartego porozumienia było ograniczenie konkurencji na rynku

właściwym. Okręgowe izby architektów jak wykazało postępowanie, w większości zastosowały się do zaleceń i podjęły stosowne uchwały w sprawie przyjęcia jednolitych zasad ustalania cen minimalnych za usługi. Uchwały okręgowych izb architektów nie zostały uchylone w trybie nadzoru, weszły w życie i zgodnie ze Statutem Izby Architektów wiążą członków okręgowych izb zarówno obecnych jak i nowo wstępujących. Tym samym Izba Architektów koordynując zachowania architektów członków okręgowych izb architektów przez świadome wskazanie w uchwale nr 16 I Krajowego Zjazdu Izby sposobu współdziałania, doprowadziła do ograniczenia konkurencji.

Urząd odrzucił argumenty Izby Architektów, że istnieje bezpośredni związek pomiędzy uprawnieniami Izby do ustalania cen minimalnych, a zapisami art. 8 pkt 1 ustawy o samorządach zawodowych jak również art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 8 ustawy o samorządach zawodowych nie można interpretować nie uwzględniając postanowień art. 4 ustawy o samorządach zawodowych, który zobowiązuje samorzady zawodowe do przestrzegania przepisów obowiązującego prawa, w tym przypadku ustawy o okik, ustawy o cenach i ustawy prawo o działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2001 r. o cenach (Dz.U. z 2001 r., Nr 97, poz. 1050) ceny towarów i usług uzgadniają strony zawierające umowę. Swoboda uzgadniania cen podlega ograniczeniom tylko na podstawie przepisów ww. ustawy, która nie przewiduje delegacji w tym zakresie dla samorządu zawodowego architektów. Takie zachowanie jest również niedozwoloną ingerencją w swobodę działalności gospodarczej przedsiębiorców-architektów gwarantowaną w art. 5 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo o działalności gospodarczej (Dz.U. z 1999 r., Nr 101, poz. 1178, ze zm.). Zgodnie z tym przepisem podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa. Zapis art. 4 ustawy o samorządach zawodowych nie może być rozumiany jedynie jako gwarancja niezależności samorządu, ale także jako bezwzględnie obowiązujący nakaz przestrzegania całego porządku prawnego. Również z art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym w drodze ustawy można tworzyć samorzady zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony, nie istnieje żaden bezpośredni związek z uprawnieniami do opracowywania przez Izbę Architektów cennika wynagrodzeń minimalnych (...). Jak podkreślił Sąd Antymonopolowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 lipca 1998 r., sygn. akt XVII Ama 32/98 “ Trudno zakładać, aby konstytucyjny ustawodawca, odwołując się w art. 17 ust. 1 do kategorii interesu publicznego godził się na nadużywanie przez osoby wykonujące zawody zaufania publicznego swych praw kosztem interesów konsumentów...”. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby trudną do zaakceptowania zgodę na wykorzystywanie działalności organów samorządu zawodowego do kamuflażu prowadzenia ukrytych działań godzących w wolną konkurencję i szkodzących interesom konsumentów.

Przeprowadzona przez organ antymonopolowy analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wskazuje, że omawiane zachowanie Izby Architektów spełnia przesłanki art. 5 ust. 1 pkt. 1 ustawy o okik.

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono jak w sentencji.

Urząd odstąpił od nałożenia kary pieniężnej na Izbę Architektów z tytułu naruszenia

zakazu określonego w art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o uokik z uwagi na to, że Izba Architektów nie istniała w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok wydania niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 78 ustawy o okik od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Antymonopolowego - za pośrednictwem Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Łodzi, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia.

Z upoważnienia Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i
Konsumentów

Dyrektor Delegatury

Iwona BIELSKA

Otrzymują:
Pan
Andrzej Popczyk
Pełnomocnik
Izby Architektów w Warszawie
Kancelaria Prawnicza
"IUSTUS" s.c
ul. Sobieskiego 11
40-084 Katowice